

Володимир Андрійович ЛАЗОРЧИН

здобувач кафедри економіки, біоресурсів і природокористування Тернопільський національний економічний університет
ORCID ID: 0000-0003-4894-8637

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Лазорчин, В. А. Теоретико-методичні основи формування фінансової стратегії підприємства [Текст] / Володимир Андрійович Лазорчин // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 3. – С. 185 – 191. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Вплив зовнішнього середовища спонукає суб'єктів господарювання підтримувати певний рівень ефективності діяльності й фінансової стійкості. Збереження платоспроможності підприємства забезпечується за рахунок його можливості адаптуватися до виникаючих змін. Важливою складовою успішного функціонування підприємства є формування фінансової стратегії.

Метою наукового дослідження є узагальнення теоретико-методичних основ формування фінансової стратегії підприємства.

Результати. Визначено головну мету фінансової діяльності підприємства й умови її досягнення. Обґрунтовано роль фінансової стратегії у діяльності підприємства. Охарактеризовано сутність і визначено основні завдання фінансової стратегії підприємства. Надано перелік аспектів, які необхідно враховувати у процесі формування стратегії. Розкрито етапи процесу формування фінансової стратегії підприємства. Виділено одну з найбільш важливих умов для визначення періоду формування фінансової стратегії підприємства. Окреслено основні методи для розроблення фінансової стратегії підприємства. Визначено особливості і завдання, встановлено переваги і недоліки використання методів стратегічного фінансового планування, фінансового прогнозування, фінансового моделювання, методу сценаріїв. Окреслено взаємозв'язок методів розроблення фінансової стратегії підприємства та фінансових методів.

Висновки. Розроблення фінансової стратегії підприємства повинно відбуватись з урахуванням стратегії економічного розвитку підприємства. Фінансова стратегія підприємства направлена на досягнення визначених фінансових цілей. Вона являє собою складну багатофакторну модель заходів для їхнього досягнення. Формування фінансової стратегії підприємства відбувається у контексті його загальної концепції розвитку.

Ключові слова: фінансова стратегія, метод стратегічного фінансового планування, метод фінансового прогнозування, метод фінансового моделювання, метод сценаріїв.

Volodymyr Andriiovych LAZORCHYN

Applicant of the Department of Economics, Bioresources and Nature Management Ternopil National Economic University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF FINANCIAL STRATEGY FORMATION OF THE ENTERPRISE

Abstract

Introduction. The influence of the external environment encourages businesses to maintain a certain level of efficiency and financial stability. Preservation of the solvency of the enterprise is ensured by its ability to adapt to emerging changes. An important component of the successful operation of the enterprise is the formation of financial strategy.

© Володимир Андрійович Лазорчин, 2020

The purpose of scientific research is to generalize the theoretical and methodological foundations of the financial strategy of the enterprise.

Results. The main purpose of financial activity of the enterprise and conditions of its achievement are defined. The role of financial strategy in the activity of the enterprise is substantiated. The essence and the main tasks of the financial strategy of the enterprise are characterized. The list of aspects which need to be considered in the process of strategy formation is given. The stages of the process of forming the financial strategy of the enterprise are revealed. One of the most important conditions for determining the period of formation of the financial strategy of the enterprise is highlighted. The main methods for developing the financial strategy of the enterprise are outlined. The peculiarities and tasks are determined, the advantages and disadvantages of using the methods of strategic financial planning, financial forecasting, financial modeling, scenario method are established. The relationship between the methods of developing the financial strategy of the enterprise and financial methods is outlined.

Conclusions. The development of the financial strategy of the enterprise should take into account the strategy of economic development of the enterprise. The financial strategy of the enterprise is aimed at achieving certain financial goals. It is a complex multifactor model of measures to achieve them. The formation of the financial strategy of the enterprise takes place in the context of its general concept of development.

Keywords: financial strategy, method of strategic financial planning, method of financial forecasting, method of financial modeling, method of scenarios.

JEL classification: L2

Вступ

В сучасних умовах економічної та соціально-політичної нестабільності перед вітчизняними підприємствами стоїть складне завдання забезпечення їх стійкого і ефективного функціонування. Для забезпечення фінансової стійкості підприємство повинно володіти гнучкою структурою капіталу, вміти організувати його рух таким чином, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності та створення умов для самовідтворення. Здатність оперативно та ефективно реагувати на зовнішні негативні фактори в ринковому середовищі є основою успішного розвитку підприємства. Висока фінансова стійкість і прибутковість суб'єкта господарювання досягається за рахунок формування фінансової стратегії і використання фінансових інновацій у цьому процесі.

На сьогодні потреба формування фінансової стратегії є важливим складником успішного функціонування будь-якого підприємства незалежно від розміру, організаційно-правової форми та виду діяльності. У зв'язку з цим даному питанню присвячено значну кількість досліджень, серед яких варто виділити праці таких науковців як: Волощук Л. О. [1], Гончаренко О. М. [2], Коляденко С. В., Стратій А. М. [3], Макаренко П. М. Аранчій В. І. [4], Розумович Н. Ф. [5], Хрущ Н. А., Лісова А. В. [6], Шевченко Т. Є., Лозовська О. І. [7], Янковська В. А. [8] та ін. Існуюче теоретико-методичне забезпечення формування фінансової стратегії недостатньо ефективно та обґрунтоване як у науковому, так і в організаційно-практичному вимірі.

Мета статті

У зв'язку з цим метою статті є визначення та узагальнення теоретичних і методичних аспектів формування фінансової стратегії підприємства у контексті його концепції розвитку в нестабільних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження

Головна мета фінансової діяльності зводиться до одного стратегічного завдання збільшення активів підприємства. Для цього воно повинно постійно підтримувати платоспроможність і рентабельність, а також оптимальну структуру активу і пасиву балансу.

Актуальність розробки фінансової стратегії підприємства визначається рядом умов. Найважливішим із таких умов є інтенсивність змін факторів зовнішнього фінансового середовища. Висока динаміка основних макроекономічних показників, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємств, темпи технологічного прогресу, часті коливання кон'юнктури фінансового ринку, непостійність державної економічної політики і форм регулювання фінансової діяльності не дозволяють ефективно управляти фінансами підприємства на основі лише раніше накопиченого досвіду та традиційних методів фінансового менеджменту. Фінансова стратегія включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання.

Фінансова стратегія охоплює всі форми фінансової діяльності підприємства: оптимізацію основних і оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, інвестиційну політику.

За розробки фінансової стратегії слід враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності підприємства. Завданнями фінансової стратегії є:

- ❖ визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;
- ❖ визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками й іншими фінансовими інститутами;
- ❖ фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;
- ❖ вивчення економічних і фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;
- ❖ розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

Отже, фінансова стратегія, головним завданням якої є досягнення повної самоокупності та незалежності підприємства, будується на певних принципах організації і включає в себе таке:

- ❖ поточне і перспективне фінансове планування, що визначає на перспективу всі надходження грошових коштів підприємства та основні напрямки їх витрачання;
- ❖ централізацію фінансових ресурсів, що забезпечує маневреність фінансовими ресурсами, їх концентрацію на основних напрямках виробничо-господарської діяльності;
- ❖ формування фінансових резервів, які забезпечують сталу роботу підприємства в умовах можливих коливань ринкової кон'юнктури;
- ❖ безумовне виконання фінансових зобов'язань перед партнерами;
- ❖ розробку обліково-фінансової та амортизаційної політики підприємства;
- ❖ організацію та ведення фінансового обліку підприємства й сегментів діяльності на основі діючих стандартів;
- ❖ складання фінансової звітності по підприємству та сегментами діяльності відповідно до діючих норм і правил з дотриманням вимог стандартів;
- ❖ фінансовий аналіз діяльності підприємства та його сегментів (пріоритетних господарських і географічних сегментів, інших сегментів у складі нерозподілених статей);
- ❖ фінансовий контроль діяльності підприємства та всіх його сегментів.

Важливою умовою визначення періоду формування фінансової стратегії підприємства є передбачуваність розвитку економіки в цілому і кон'юнктури тих сегментів фінансового ринку, з якими пов'язана фінансова діяльність підприємства. В умовах нинішнього нестабільного розвитку економіки країни цей період не може бути занадто тривалим і в середньому повинен визначатися рамками трьох років. Умовами визначення періоду формування фінансової стратегії є також галузева приналежність підприємства, його розмір, стадія життєвого циклу та інші.

Процес формування фінансової стратегії підприємства включає такі основні етапи:

1. Визначення періоду реалізації стратегії. Визначення загального періоду формування фінансової стратегії залежить від ряду умов. Головною умовою и ого визначення є тривалість періоду, прийнятого для формування загальної стратегії розвитку підприємства – так як фінансова стратегія носить стосовно неї підлеглий характер, вона не може виходити за межі цього періоду (більш короткий період формування фінансової стратегії допустимий).

2. Аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства. Дослідження факторів зовнішнього фінансового середовища и кон'юнктури фінансового ринку зумовлює вивчення економіко-правових умов фінансової діяльності підприємства та можливої її зміни в майбутньому періоді. Крім того, на цьому етапі розробки фінансової стратегії аналізується кон'юнктура фінансового ринку та визначальні фактори, а також розробляється прогноз кон'юнктури в розрізі окремих сегментів цього ринку, пов'язаних з майбутньою фінансовою діяльністю підприємства.

3. Формування стратегічної мети фінансової діяльності. Формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства ставить своєю метою підвищення рівня добробуту власників підприємства і максимізацію и ого ринкової вартості. Разом з тим, ця головна мета потребує певної конкретизації з урахуванням завдань і особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства.

4. Розроблення фінансової політики підприємства. Розробка фінансової політики по окремих аспектах фінансової діяльності – це найбільш відповідальний етап побудови фінансової стратегії. На відміну від фінансової стратегії в цілому, фінансова політика формується лише по конкретних напрямках фінансової діяльності підприємства, які вимагають забезпечення найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної мети цієї діяльності.

5. Розроблення системи заходів по забезпеченню реалізації фінансової стратегії. Формування системи організаційно-економічних заходів щодо забезпечення реалізації фінансової стратегії передбачає формування на підприємстві «центрів відповідальності» різних типів; визначення прав, обов'язків і міри відповідальності її керівників за результати фінансової діяльності; розробку системи стимулювання працівників за їхній внесок у підвищення ефективності фінансової діяльності.

6. Оцінка розробленої фінансової стратегії. На завершальному етапі проводиться оцінка розробленої стратегії та її ефективності відповідно до реального фінансового стану підприємства.

Таким чином, розробка фінансової стратегії з найбільш важливих аспектів фінансової діяльності дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з фінансовим розвитком підприємства.

Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли стратегічні цілі відповідають реальним фінансовим можливостям підприємства, коли чітко централізоване фінансове управління, а методи и ого втілення є гнучкими и адекватними змінам фінансово-економічних параметрів розвитку підприємства.

Для розробки фінансової стратегії може бути застосована достатньо велика кількість різних методів, але першочерговими з них є методи стратегічного фінансового планування, фінансового прогнозування, фінансового моделювання і метод сценарії в. Фінансова стратегія тісно пов'язана з фінансовим плануванням як з однією із функцій управління підприємством. Стратегічне фінансове планування як метод фінансової стратегії є похідним елементом функції управління, спрямованим на вироблення фінансових планів організації, за якими буде формуватися її фінансова діяльність у довгостроковому періоді. Стратегічне фінансове планування, з одного боку, знижує рівень невизначеності результатів розвитку, дозволяє робити достовірний прогноз стосовно майбутнього системи, а з другого – виконує функцію механізму навчання, відбору ефективних рішень, накопичення корисного досвіду. Окрім того, стратегічне

фінансове планування покликане на основі планування різних аспектів фінансової діяльності розробляти цілі і завдання власне фінансової стратегії, а також можливі варіанти її досягнення. Враховуючи, що під плануванням можна розуміти процес розробки та прийняття цільових настанов у кількісному і якісному вираженні, визначення шляхів найбільш ефективного досягнення цілей, стратегічне фінансове планування як метод фінансової стратегії є процесом розробки цілей і завдань фінансової стратегії та варіантів її досягнення в довгостроковому періоді. Як відомо, об'єкт фінансового планування – це рух грошових потоків компанії. Натомість об'єктом стратегічного фінансового планування є: формування і підтримка фінансової рівноваги компанії; формування і розподіл фінансових ресурсів; ефективність управління фінансовою діяльністю.

Можна виділити такі основні завдання методу стратегічного фінансового планування: планування заходів щодо покращення системи управління фінансовою діяльністю; визначення сукупності інвестиційних можливостей підприємства; планування джерел залучення капіталу та її вартості; визначення напрямів інвестування; оцінка ефективності використання капіталу; підтримка рівноваги між джерелами і об'єктами інвестування з урахуванням фінансових резервів для зменшення ризиків невизначеності майбутнього. Ключове завдання цього методу полягає у планолюбній розробці етапів розвитку економічної системи. Процес реалізації методу передбачає: планування варіантів фінансової звітності підприємства; планування обсягу реалізації продукції та бюджету надходжень грошових ресурсів; розробку планів зовнішнього фінансування з урахуванням оптимальної структури капіталу; планування вкладення інвестицій у різні проекти; встановлення цілей фінансової діяльності; визначення обсягу необхідних ресурсів і джерел їх отримання; вибір механізму залучення коштів з урахуванням рівня рентабельності. Застосування методу дозволяє розробити систему фінансових планів, що містить дані про цілі і завдання фінансової стратегії, а також кількісні та якісні показники для реалізації її положень. Водночас у стратегічному фінансовому плані слід закласти такі показники: ступінь виправданого ризику; оптимальний строк реалізації проектів; мінімальний прибуток і рівень доходу на вкладений у проект капітал; максимальний обсяг інвестицій; обсяг ресурсів, що спрямовується на впровадження коротко- та довгострокових проектів; масштаб проектів порівняно із організаційними і фінансовими можливостями підприємства. Основу вищезазначеного методу становить фінансове прогнозування. Процес прогнозування є ключовим для планування та полягає у формуванні судження про вірогідність певного стану ділової активності в разі вибору певного варіанту господарювання в умовах обмеження ресурсів і факторів впливу на кінцевий результат. Як метод фінансової стратегії він є процесом створення можливих версій розвитку фінансів підприємства і параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища, що на них впливають, з метою ефективної розробки фінансової стратегії.

Отже, до завдань методу слід віднести аналіз тенденцій розвитку наявних факторів діяльності підприємства і надання достовірних даних про майбутній стан його зовнішнього та внутрішнього середовища з метою визначення на цій основі обсягів необхідних фінансових ресурсів, оптимальних джерел їх отримання, найкращих об'єктів інвестування тощо. Цей метод дуже важливий для процесу розробки фінансової стратегії, оскільки дозволяє зменшити ризики невизначеності і отримати необхідні базові дані для вироблення портфеля альтернативних стратегій.

Третім ключовим методом фінансової стратегії є фінансове моделювання, що передбачає вивчення властивостей об'єкта на основі побудови його моделі. На цьому методі базується метод прогнозування фінансового результату діяльності на визначену перспективу. По суті, завдяки використанню означеного методу можна побудувати модель реального об'єкта, де повною мірою відображені ті його властивості і параметри, які справляють вирішальний вплив на результати функціонування. Фінансова модель повинна бути основою для прийняття ефективних рішень щодо

вибору параметрів об'єкта управління, найбільш доцільних для визначених умов. Об'єктом методу можуть бути процеси, дії, проекти, діяльність підприємств і організацій, а також власне фінансова стратегія. На думку Старовойтова М. К., розробку моделі фінансової стратегії компанії варто вбудувати в роботу з підготовки та реалізації загальної стратегії компанії.

Метод фінансового моделювання можна використовувати при виборі однієї з числа альтернативних фінансових стратегій.. Застосування методу дозволяє вирішити ряд завдань, серед яких: виявлення найбільш проблемних зон у діяльності підприємства з позицій його стратегічних завдань; визначення темпів стійкого зростання, а також необхідності і способів підвищення темпів росту в разі зміни зовнішньо- та внутрішньофірмових факторів; розробка різних варіантів зростання; досягнення збалансованого збільшення продажів, активів і власного капіталу; обґрунтування параметрів фінансової стратегії для забезпечення росту продажів з урахуванням ринкової кон'юнктури. Загалом завдання вказаного методу полягає у створенні такого аналогу реального об'єкта, у якому були б відображені ті і його властивості та параметри, які вирішальним чином впливають на результати підприємства.

Фінансове моделювання дозволяє сформулювати стратегічну модель обраного об'єкта, яка може бути використана з метою обґрунтування довгострокових перспектив розвитку системи, встановлення і узгодження цілей для різних горизонтів планування, визначення обсягів ресурсів, необхідних для досягнення окреслених цілей, вироблення політики формування та використання ресурсного потенціалу тощо.

Методом фінансової стратегії є також метод сценарії в, сутність якого полягає у складанні й вивченні сценарії в розвитку найбільш важливих для підприємства процесів і побудові на цій основі аналітичних даних, що необхідні для розробки та реалізації фінансової стратегії. Упроваджується метод через побудову сценарії в – опис процесів приблизного перебігу подій, аби зосередити увагу на причинно-наслідкових відносинах і ключових моментах її розвитку, що потребують прийняття відповідних рішень. Сценарій містить характеристики дій, факторів і подій, що забезпечують досягнення цілей і прогнозованого стану підприємства, а також окреслення можливих наслідків для організації. У цьому методі використовується докладний опис об'єкта, що робить його відмінним від прогнозування, де наголос ставиться на кількісних показниках. Об'єктами методу виступають підприємство, важливі фактори навколишнього середовища, функціональна зона діяльності тощо. Зазвичай керівник може обрати один із декількох вироблених альтернативних сценарії в стратегічних дій. Важливо забезпечити несуперечливість вихідних даних при розробці різних сценарії в. При реалізації методу сценарії в можливе застосування і інших фінансових методів, наприклад: якісного або кореляційного аналізу, експертного, розрахунково-конструктивного, екстраполяції трендів, інтервального прогнозування тощо. Сценарій, який готується групою експертів, виглядає як узгоджений текст, що містить не тільки роздуми, що допомагають не загубити інформацію, яку неможливо врахувати у формальній моделі, а і результати кількісного техніко-економічного або статистичного аналізу із попередніми висновками. Таким чином реалізується метод. Для фінансової стратегії вищезазначені методи можна вважати основними. Водночас, існують інші методи, які доцільно застосовувати на окремих стадіях розробки та реалізації фінансової стратегії.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Розробка фінансової стратегії – це частина загальної стратегії економічного розвитку підприємства, в силу чого вона повинна узгоджуватися з її цілями і напрямками. У свою чергу, фінансова стратегія є з одного боку системою формування та втілення пріоритетних фінансових цілей підприємства шляхом ефективного залучення та використання фінансових ресурсів, координації їх потоків, забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки на основі постійного обліку змін факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а з іншого боку – складною багатофакторно-орієнтованою моделлю дій і заходів, які необхідні для досягнення визначених

перспективних цілей у загальній концепції розвитку в галузі формування та використання фінансово-ресурсного потенціалу компанії. Вона охоплює такі напрями діяльності підприємства як: аналіз фінансового стану, управління структурою та вартістю капіталу, оптимізація основних і оборотних фондів, безготівкові розрахунки, розподіл прибутку, політика в галузі цінних паперів, податкова і цінова політика, облік і фінансова оцінка ризиків.

Список літератури

1. Волощук Л. О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 1 (17). С. 234-241.
2. Гончаренко О. М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 1. № 56. С. 35-40.
3. Коляденко С. В., Стратій А. М. Аналіз фінансових стратегій для підвищення конкурентноспроможностей підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 22. С. 17-23.
4. Макаренко П. М. Аранчій В. І. Формування фінансової стратегії та її значення у конкурентному ринковому середовищі. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2014. № 3. С. 1-8.
5. Розумович Н. Ф. Розробка фінансової стратегії у забезпеченні конкурентних переваг підприємства. URL: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-34-10.pdf>.
6. Хрущ Н. А., Лісова А. В. Механізм формування та реалізації фінансової стратегії в системі управління підприємством. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 5. С. 140-142.
7. Шевченко Т. Є., Лозовська О. І. Методичні підходи до управління фінансовою стратегією підприємства. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2014. Вип. 14. С. 225-230.
8. Янковська В. А. Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 50 (1023). С. 182-187.

References

1. Voloshhuk, L. O. (2015). «The conceptual ambush of managing economic and non-financial innovation of industry and that form of analogous tools». *Ekonomika: realiyi chasu*. no. 1 (17). p. 234-241.
2. Goncharenko, O. M. (2015). «Financial strategy: theoretical nutrition and sales». *Visny`k social`no-ekonomichny`x doslidzhen`*. Issue. 1. no. 56. pp. 35-40.
3. Kolyadenko, S. V., Stratij, A. M. (2019). «Analysis of financial strategies for enhancing the competitiveness of business». *Investy`ciyi: prakty`ka ta dosvid*. no. 22. pp. 17-23.
4. Makarenko, P. M. Aranchij, V. I. (2014). «The form of financial financial strategy is important in the competitive market environment». *Visny`k Poltavskoyi derzhavnoyi agrarnoyi akademiyi*. no. 3. pp. 1-8.
5. Rozumovy`ch, N. F. «Rozrobka financial strategy at secure competitive overpriorities». Available at: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-34-10.pdf>.
6. Xrushh, N. A., Lisova, A. V. (2014). «Mechanism formulated and realized financial strategy in the system of management of industrial property». *Naukovy`j visny`k Xersonsk`ogo derzhavnogo univerty`tetu*. no. 5. pp. 140-142.
7. Shevchenko, T. Ye., Lozovs`ka, O. I. (2014). «Methodical approach to managing financial strategy of enterprise». *Suchasni problemy` ekonomiky` ta pidpry`emny`cztvo*. Issue. 14. pp. 225-230.
8. Yankovs`ka, V. A. (2013). «Financial strategy and the role of developing public relations». *Visny`k NTU «XPI»*. no. 50 (1023). p. 182-187.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2020 р.